

MAANDBLAD

MAART 2009

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

Estaminet "Het Zeepaard" in de Brabantstraat nr. 8 (gedateerd June 1881)

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

BOUGLIONE

CIRQUE D'HIVER DE PARIS

Affiche uit de verzameling JAN INGHELBRECHT

OOSTENDE

VAN
VRIJDAG

15

MEI

Rondplein Autostrade
Vuurkruisenplein

VOOR 4 DAGEN

UREN DER VERTONINGEN

Vrijdag avondvertoning om 20 u.

Zaterdag - Zondag - Maandag 15 u. en 20 u.

Bezoek de ZOO gedurende de dag

TOT
MAANDAG

18

MEI

DE PLATE

**TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.**

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 38

NUMMER 3

MAAND maart 2009

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER

blz. 60: **F. GEVAERT**: De metamorfose van de haven van Oostende (deel 17).

blz. 64: Oproep. Gilles der zee.

blz. 65: **M. CALCOEN**: De "Celtakloppers": een antwoord.

blz. 66: **J. NUYTTEN**: In Ostend – De filmindustrie en Oostende (2de addendum).

blz. 69: **L. DUPONT**: Johannes Wendt: een Duitse veteraan van de batterij "Salzwendel-Neu" (1940-1944).

blz. 72: **R. JANSOONE**: Het voorspel tot het Beleg van Oostende (deel 1).

KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Verantwoordelijke uitgever: . Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : 380-0096662-24

000-0788241-19

Website: www.deplate.be

e-mail: de.plate@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitters:

August VAN ISEGHEM, Ijzerstraat 1, 8400 Oostende.

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Walter MAJOR, Kastanjelaan 52, 8400 Oostende, tel. 059707131.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Penningmeester:

Simone MAES, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Leden:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Guy SERVAES, Plantenstraat 82, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Ferdinand GEVAERT: Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Marcel CALCOEN: Verenigingsstraat 12, 8400 Oostende.

Jan NUYTEN: Karel Janssenslaan 33/13, 8400 Oostende.

Luc DUPONT: Fleris Kotstraat 71, 8432 Leffinge.

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8480 Ichtegem.

1ste MAART ACTIVITEIT

donderdag 12 maart 2009 om 14.30 uur

in de conferentiezaal van de V.V.F., Dr. Louis Colensstraat 6, 8400 Oostende.

Onderwerp: **VOLKSE SPREUKEN EN GEZEGDEN IN ONS WEST-VLAAMS DIALECT**

Spreker: dhr. **Gerard DEBRABANDERE**

Aan de hand van dia's met cartoons, getekend door wijlen Pater Joris Declerckq, alias Djoos Utendoale, brengt deze rasechte volksverteller-ambassadeur van de humor, geridderd in de Orde van "t Manneke uit de Mane", ons in een sappige en humoristische taal volksspreuken en gezegden.

Hij oogst overal succes door zijn zeggingskracht, persoonlijke stijl en sappige woordenvloed in het eigen West-Vlaams dialect.

Echt een namiddag om met volle teugen van te genieten . Heemkunde van de bovenste plank en lachen gegarandeerd.

2de MAART ACTIVITEIT

donderdag 26 maart 2009 om 20.00 uur

in de conferentiezaal van de V.V.F., Dr. Louis Colensstraat 6, 8400 Oostende.

Onderwerp: **CIRCUSSEN IN OOSTENDE**

Spreker: dhr. **Jan INGHELBRECHT**

Jan Ingelbrecht is bibliotheekassistent in de bibliotheek Kris Lambert en lid van de Plate. Geboren in Oostende heeft hij, al van kinds af aan, interesse in circussen en hun kleurrijk volkje. Hij is verzamelaar van affiches, boeken, programma's van het circus wereldwijd en volgt de evolutie van dit populaire vermaak.

Tijdens zijn buitenlandse reizen zoekt hij altijd de circussen op en is al 20 jaar een vaste bezoeker van het circusfestival van Monaco.

In de lezing schetst Jan Inghelbrecht hetgeen een circus inhoudt, zijn oorsprong in de 18^e eeuw en belicht de Belgische ondernemingen die vanaf dan, tot heden, onze stad aandeden en aandoen.

Alles wordt geïllustreerd aan de hand van een powerpoint-projectie.

Na de tentoonstelling "Straffe Toeren", verleden jaar in de Venetiaanse Gaanderijen, frissen we deze avond onze circuskennis terug op.

En zoals steeds is de toegang gratis, zowel voor leden als niet-leden. Elk zegge het voort.

METAMORFOSE VAN DE HAVEN VAN OOSTENDE (deel 17)

door Ferdinand GEVAERT

Het “arsenaal” van het Zeewezen (later Regie voor Maritiem Transport) op de oosteroever van de haven (deel 3).

Na het einde van W.O.2 werd van zodra mogelijk werk gemaakt van het bruikbaar maken van het Zeewezendok en veilige ligplaatsen te voorzien voor de schepen van het Zeewezen die terug in dienst werden gesteld na het gebruik door de Royal Navy.

Het eerste schip, de t.s. “London-Istanbul”, werd op 1 juli 1945 overgemaakt aan het Zeewezen en lag toen gemeerd in de haven van Terneuzen (Zeeuws-Vlaanderen/NL), alwaar het gediend had als depotschip voor de mijnvegers die bepaalde vaarroutes op de Schelde mijnvrij hadden gemaakt.

Na onderhoud- en aanpassingswerken op 22 november 1945 werd de eerste reis in burgerlijk verband door het Zeewezen uitgevoerd tussen Oostende en Folkestone. Op 13 maart 1946 kwam de “Prinses Josephine Charlotte” als eerste reguliere pakketboot de Zeewezenvloot te Oostende vervoegen, na omvorming tot de normale pakketbotenconfiguratie (1) op de Cockerillwerven te Hoboken (Antwerpen). Als laatste pakketboot, werd op 11 juli 1948 de “Prinses Astrid” afgeleverd te Oostende (2).

Ondertussen had men - naast het centraal magazijn - de paswerkerij en smederij hersteld en in gebruik genomen, alhoewel het gereedschapmachinepark zich nog steeds in Engeland bevond(3) (4).

Diverse houten keten werden gebouwd waarin een kantoor en werkplaatsen werden ingericht. Sommige van deze bleven nog jaren in gebruik. Na een brand in het houten kantoor werd een “voorlopig” ruimer stenen kantoor opgericht, met eigen middelen. Het “voorlopig” gebouw bleef echter benut door administratieve diensten (Directie Financiën) tot ha het opdoeken van de R.M.T.

Aan het Bestuur der gebouwen (Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw) werd de opdracht gegeven nieuwe werkhuizen en de noodzakelijke infrastructuur, in samenspraak met het Zeewezen, te ontwerpen, de definitieve plannen en lastenkohieren op te stellen. Om na ministeriële goedkeuring, de bouw en het uitrusten openbaar aan te besteden, na goedkeuring door de geëigende overheden, te bestellen en te laten bouwen onder hun toezicht.

Op volgende data werden de plannen en lastenkohieren door de Minister goedgekeurd voor uitvoering:

- werkhuis schilders en werkhuis meubelmakers- polierders, 10 oktober 1947.
- sloopstimmerij: 05 november 1947.
- houtmagazijn: 05 november 1947.
- werkhuis electriciens, elektrische centrale en centraal stookhuis: 10 november 1949.
- refters (eetzalen) en keuken (sociaal gebouw): 10 november 1949.
- ketelmakerij en koperslagerij: 1950.

In 1951 kon men volgende staat van wederopbouw voorleggen:

- herstel zeewezendoksluis en ingebruikname Zeewezendok.
- afsluiten doorsteek in de oosteroever.
- herstel westelijke kaaimuur Zeewezendok.

- herstel paswerkerij, smederij en centraal magazijn.
- bouw werkhuis schilders, meubelmakerij, scheepstimmerij, houtmagazijn.
- bouw werkhuis electriciens met elektrische centrale en centrale stokerij (5).
- bouw van de refters en keuken van het sociaal gebouw.

Eind 1954 waren de ketelmakerij en de koperslagerij gebouwd en in gebruik genomen. Ondertussen waren de machines terug uit Engeland en opgesteld in de diverse werkhuisen. Veel van deze machines bleven in gebruik tot bij het opdoeken van de R.M.T.

In hetzelfde jaar werd een begin gemaakt van de opruiming van de resten van de snelbotenbunker in het Zeewezendok en de kaaimuren op de westelijke oever van het dok.

In de tweede helft van de jaren '50 werd op de oosteroever een 40 tons torenkraan (bouwer TITAN) geïnstalleerd en een loods voor de Oostendse reddingsboot (6).

Eveneens werd de wegeninfrastructuur aangelegd met afwatering en rioleringsstelsel en verhard met asfalt (KW-bindmiddel).

In 1959 werd de uitrusting van het “arsenaal” vervolledigd door de ingebruikname van een 5000 tons drijvend droogdok dat afgemeerd werd in het Zeewezendok (7).

In 1965-68 greep er een regularisatie van het tijdelijk en contractueel personeel plaats, alsmede een algemene restructuratie en uitbreiding van het statutair benoemd personeelskader. Hierbij ging een reorganisatie van de werkhuisen gepaard. De indeling van de werkplaatsen werd herleid tot 5 nl.:

- werkhuis Mechaniek (WME).
- werkhuis Electriciteit (WEL).
- werkhuis Hout (WHO).
- werkhuis Schilders (WSC).
- werkhuis Plaat, Pijp en Smeden (WPPS)
- werkhuis Diensten (WKOER).

Aan het hoofd van de onderscheiden werkhuisen kwamen nu “atelierchefs” i.p.v. “meesterknechten”.

In 1966 werd met eigen middelen een persluchtcentrale gebouwd en uitgerust met twee persluchtcompressoren (werkdruk 7 kg/cm²). Alle werkhuisen werden aangesloten op de centrale en voorzien van persluchtverdelingssysteem met de vereiste aftakpunten. De werkhuisen werden uitgerust met een vrij aanzienlijk arsenaal van persluchtgereedschap, aangepast aan de uitgeoefende disciplines.

Omstreeks die tijd werd een gevoelige uitbreiding van het centraal magazijn uitgevoerd.

Op 13 november 1967 werden de plannen en bestek voor de bouw van kantoorgebouw goedgekeurd. In 1969 werd het gebouw betrokken. Het omvatte de kantoren voor de scheepsbouw dienst met alle disciplines, een computerzaal, verpleegdienst, bureau WKOER, voertuigenstelplaats (garage) en voertuigenherstelwerkplaats.

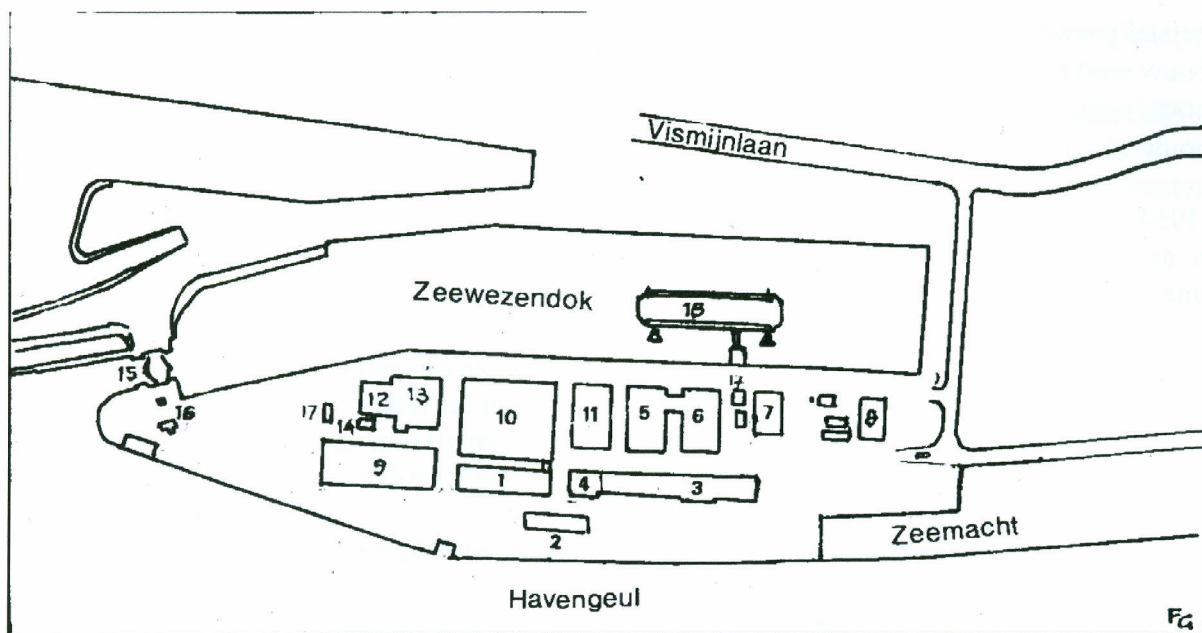

Fig. nr. 135

Haven Oostende, 1978, algemeen plan van de installaties van de Directie Materieel, Regie voor Maritiem Transport (vroeger Scheepsbouwdienst, Bestuur van het Zeewezen, tot 1971).

Legende:

1: Kantoorgebouw, met garages. 2: "voorlopig kantoorgebouw", Directie Financiën RMT. 3: Sociaal gebouw (keuken, refters). 4: werkhuis Radio en Navigatieapparatuur en elektriciteitscentrale. 5: Scheepstimmerij. 6. Meubelmakerij en werkhuischilders. 7: Werkhuis elektriciens, vroeger smederij. 8: Commissie van herziening. 9: Werkhuis mechaniek. 10: Centraal magazijn. 11: Houtmagazijn. 12: Koperslagerij (deel van Werkhuis Plaat, Pijp en Smeden). 13: Ketelmakerij en smederij (deel van Werkhuis Plaat, Pijp en Smeden). 14: Persluchtcompressoren-paviljoen. 15: Zeewezendoksluis. 16: Bediening sluis. 17: toiletten. 18: drijvend droogdok.

In 1971 werd de Regie voor Maritiem Transport ingesteld en ging het "arsenaal" als "Directie Materieel", samen met de Pakketbotendienst, over naar deze nieuwe organisatievorm. De pakketbotendienst werd de "Directie Productie".

Eind de jaren zeventig werd een nieuw werkhuis opgericht, het Werkhuis Radio- en Navigatieapparatuur (WRNA).

In de jaren zeventig werd met eigen middelen een gebouw voor de Commissie voor Herziening gebouwd waar o.m. het verwezen materiaal en materieel opgeslagen werd tot het openbaar verkocht werd.

In 1979 werd het drijvend droogdok én vergroot én aangemeerd in de havengeul. Dit omdat de nieuwe generaties carferries wegens hun afmetingen niet meer in het Zeewezendok konden binnenvaren en aanmeren.

Daar de capaciteit van het drijvend droogdok te gering was voor de toen actuele vloot carferries van de R.M.T. werd het dok in juli 1990 verkocht aan een bedrijf uit Singapore. Het dok werd in januari 1991 verscheept naar het Verre Oosten.

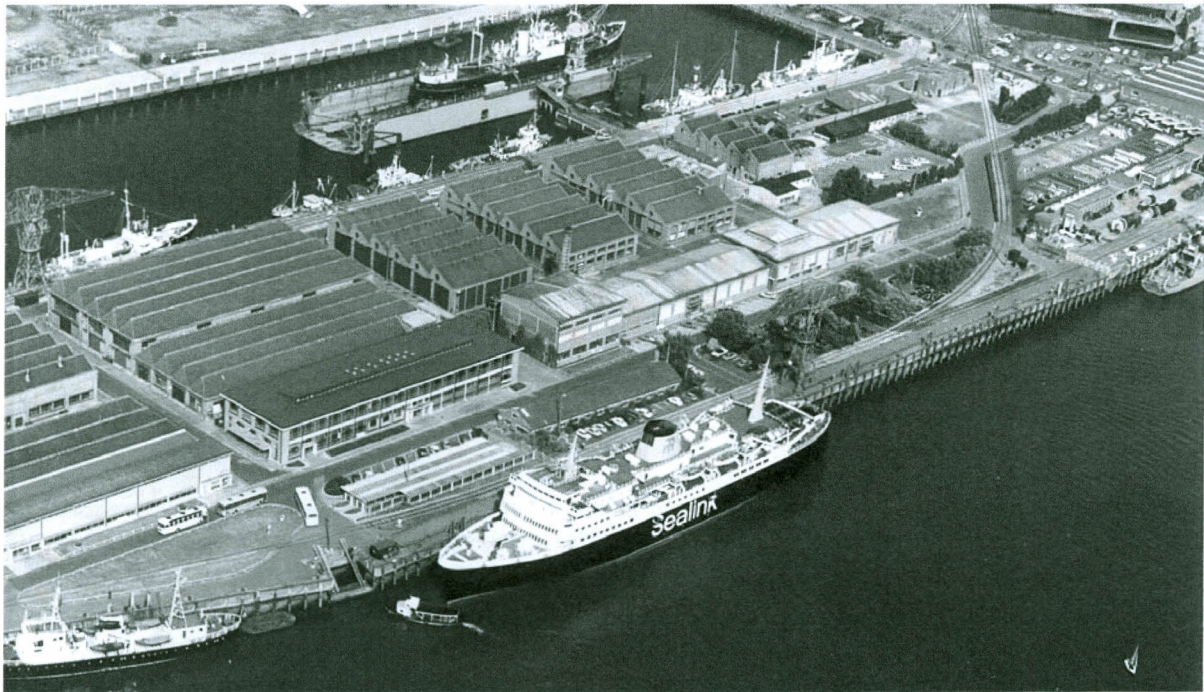

Fig.: 136.

Haven Oostende, 1973. Luchtfoto, algemeen zicht op de installaties van de Directie Materieel, Regie voor Maritiem Transport op de oosteroever van de haven.

Voor de determinatie van de gebouwen verwijzen wij naar figuur 135. De koperslagerij en persluchtcompressoren-paviljoen en een deel van het werkhuis mechaniek ("paswerkerij") (ontbreken op de foto) (uiterst links) evenals de Zeewezendoksluis. Op de voorgrond het m.s. "Prins Philippe" (pas afgeleverd door de scheepswerf "Boelwerf").

Op 1 maart 1997 hield de R.M.T. op te bestaan. De inboedel van het "arsenaal" (gereedschap, werktuigmachines, voorraden, voertuigen, hefwerktuigen, meubilair en andere uitrusting) werd openbaar verkocht.

In 1999/2000 werden de werkhuisen en dienstgebouwen gesloopt om plaats te maken voor de nieuwe ro-ro terminal in het Zeewezendok. Het kantoorgebouw bleef onaangeroerd tot in 2006, toen de helft gesloopt werd.

In 2008 is er nog slechts de helft van het kantoorgebouw dat getuigt van wat ooit een multi-disciplinaire herstel- en constructie werkhuisencomplex was.

Met het ontbinden van het "arsenaal" ging een enorm potentieel aan technische mogelijkheden en capaciteit verloren, die sinds zowat 150 jaar ontwikkeld en uitgebouwd werd.

-
- (1) Door de Britten werden de pakketboten, met uitzondering van de "Princesse Marie José" en de "London-Istanbul" omgebouwd tot LSI (S) - d.i.: Landing Ship Infantry - (Small)/ Ontschepingsschip voor infanterie - (klein). Zie ook: tijdschrift "De Plate", jaargang 1996; blz. 143-152 en 172-183 en jg. '98, blz. 68, F. Gevaert, De schepen van de Oostende-Doverlijn tijdens W.O. II.
 - (2) Nog geen jaar later, op 21 juni 1949, liep het schip t.h.v. Duinkerke op een zeemijn en zonk, met het jammerlijk verlies van vijf leden van het machinepersoneel.
 - (3) Zie tijdschrift "De Plate", jg. 2008, blz. 234.
 - (4) Talrijke personeelsleden, zowel varenden als vakpersoneel (scheepsbouwdienst) die uitgeweken waren naar Groot-Brittannië in mei 1940, werden reeds vanaf half-mei 1945, dus een paar weken na het einde van de oorlog in Europa, samen met hun familieleden (echtenoten en kinderen) overgevlogen naar het thuisland (gerepatriëerd). Daartoe werd gebruik gemaakt van viermotorige bommenwerpers Avro Lancasters van de Royal Air Force en

Royal Canadian Air Force. Deze toestellen werden na de capitulatie van Duitsland door de Britten gebruikt om bevrijde Britse krijgsgevangenen terug te brengen naar Groot-Brittannië. Daar deze toestellen op de heenvlucht vanuit Engeland (Cambridgeshire) naar het militair vliegveld van Melsbroek (aangelegd door de Duitsers) nabij Brussel, ledig waren, werd van deze gelegenheid gebruik gemaakt om "Belgische vluchtelingen" (Belgian Refugees) vanuit Engeland te repatriëren, in hoofdzaak personeel van het Zeewezen. Per dag werden 24 vliegtuigen ingezet, die elk 10 personen met twintig kilo reisgoed vervoerden (het reisgoed werd opgehangen in netten in het bomruim). De "passagiers" moesten gewoon op de vlakke vloerdek van het vliegtuig zitten (op hun achterwerk).

Terug in het land werden ze opgevangen in het "repatriëringscentrum" in de muziekschool van Schaarbeek. De reis vanuit Melsbroek tot Schaarbeek werd uitgevoerd met Britse legervrachtwagens. Na overnachting en enkele administratieve formaliteiten moesten ze op eigen kracht naar Oostende afreizen om aldaar "hun haardstede te vervoegen" en onmiddellijk hun betrekking in de schoot van het Zeewezen terug op te nemen.

- (5) De werkhuizen en magazijnen, refters en keuken, werden verwarmd door middel van stoomradiatoren. De stoom werd opgewekt in een centraal stookhuis uitgerust met twee stoomketels. De stoom werd verdeeld naar de werkhuizen via een ondergronds buizenstelsel die gelegd werden in
- (6) WATSON reddingsboot opgehangen in davits in reddingsloods. De WATSON-boot werd ontworpen voor de Britse Zeereddingsdienst "Royal National Life-boat Institution" en gebouwd te Cowes in Groot-Brittannië. Deze boten waren onzinkbaar en zelfrichtend bij kapseizen. Drie van deze boten werden in 1948 besteld door het Zeewezen en bleven in dienst tot 1979 voor wat de Oostendse reddingsboot (Reddingsboot 3), tot 1985, wat de Zeebrugse (nr 1) en Nieuwpoortse (nr. 2) reddingsboten betreft.
- (7) Zie tijdschrift De Plate, jg. 2006, blz. 114-115, blz. 121 en blz. 171.

Addendum en Erratum:

We ontvingen vanwege de Heer I.G. Camerlinck, kapitein bij de John Cockerill Line (de Tilbury boten), informatie over het zinken van de "Emeraude" van hierboven vermelde scheepsvaartlijn. Het schip zonk niet op 30 juni 1945 zoals opgegeven op blz. 2006-172 van "De Plate", maar wel op 2 juli 1945, na aanvaring met het wrak van de "Empire Faith", in positie 51°22'N-2°51'E.

Dit is in NNW-richting vanuit de haven van Oostende op ongeveer 8 zeemijl afstand.

De Positie van het wrak van de "Emeraude" wordt vermeld in het "Bericht aan Zeevarenden" van de Hydrografische Dienst der Kust, nr. BaZ 1953/39.

Naar onze zegsman, De Plate-lid kpt. Camerlinck, zonk het schip "in het zicht van Oostende"

(wordt vervolgd)

OPROEP – GILLIS DER ZEE

In 1955 schonken dhr. en mevr. H. St Martin-De Schepper een kostuum van de Gillis der zee aan ons museum. Tot voor kort werd het er bestendig tentoongesteld. Verleden jaar schonk Lucy Loes, de laatste secretaresse van deze folkloegroep, alle overblijvende kostuums aan onze Kring.

Deze werden grondig nagezien en de meer dan 50 prachtige hoofddeksels, ooit ontworpen door Emiel De Schepper, gerestaureerd door mevr. Liliane Vandebroucke.

Het is de bedoeling deze volledige collectie te presenteren als zomertentoonstelling.

In ons eigen archief bezitten we heel wat documentatie over deze groep. en in 1995 verscheen er, van de hand van J.B. Dreesen, zelfs een artikel in ons tijdschrift, gewijd aan deze vereniging. Ook de tekst van het lijflied werd in het tijdschrift afgedrukt.

Toch doen we een oproep naar alle leden van onze kring om nog meer te weten te komen over één van de mooiste folkloegroepen van Oostende. Was je zelf een Gillis, misschien als kind? Of ken je iemand die het was? Of bezit je nog foto's van uitstappen naar binnen- en buitenland?

Laat het weten via e-mail: valprinzie@skynet.be, of telefoon 059708184 of op het adres Valère Prinzie, Euphr. Beernaertstraat 48/3, Oostende.

Wij scannen de foto's in en bezorgen ze onmiddellijk terug.

DE "CELTAKLOPPERS"

Naar aanleiding van de oproep in het decembernummer van "De Plate" aangaande de "Celtakloppers" kan ik het volgende laten weten.

De "Celtakloppers" was inderdaad de naam van een kaartclub, zeer waarschijnlijk beoefenden zij het manillen, een kaartspel waar, zoals ieder (?) weet, "geklopt" wordt. Het clublokaal was het café van Pier KIMPE (naam van het café is mij niet bekend) gelegen aan de de Smet de Naeyerlaan, in de blok tussen Vrijhavenstraat en Oesterbankstraat, dicht tegen de Vrijhavenstraat. Het bier Celta Meiresonne werd er verkocht. Wanneer de club opgericht en ontbonden werd, is mij onbekend. Volgens mij kan de club ontbonden zijn ergens medio jaren '60, toen verhuisde de zaak van Pier naar de hoek Christina- en E. Beernaertstraat waar hij een nieuw goed beklant café uitbaatte, de zondagmorgen ging ik er wel eens een (één ?) pint drinken.

Wat ik wel met zekerheid kan zeggen, is dat de gepubliceerde foto uit 1964 en niet 1946 dateert, zoals men zou kunnen opmaken uit de trofee die de kaartkampioen toont, de cijfers staan namelijk niet in de juiste volgorde.

Hoe ik dit zo zeker kan zeggen komt omdat de twee mensen centraal op de voorgrond, de grootouders zijn (langs vaderszijde) van mijn echtgenote, namelijk August NASSEL (° Oostende 14-02-1884) en Clara KIEKEN (° Oostende 30-08-1883). Zij huwden te Oostende op 21-05-1904 en de foto werd genomen op de viering van hun diamanten bruiloft, dus eind mei of begin juni 1964, de juiste datum weet ik niet (meer). Het 60-jarig jubileumfeest had plaats in het Acht-Urenhuis in de Langestraat en wij weten dat zij na afloop, nog "binnengesprongen" zijn in het hun vertrouwde lokaal bij Pier KIMPE, waar die avond de kampioenviering van de Celtakloppers plaatsvond.

Met deze enkele gegevens hoop ik toch enigszins een antwoord te hebben geven op de vraag in ons geëerd verenigingsblad.

Marcel CALCOEN

IN OSTEND – DE FILMINDUSTRIE EN OOSTENDE (2^e addendum)

door Jan NUYTTEN

Het is zowel voor de Kring als voor mezelf een opsteker te kunnen vaststellen dat elke bijdrage door heel wat leden wordt gelezen en zorgvuldig gescreend. Nieuw binnengekomen reacties en verdere recherche leverden onderstaand resultaat op.

1971 : IK, ENSOR

Documentaire van Paul HAESAERTS, vertoond in een beperkt aantal bioscopen als bijfilm.

1993 : JUST FRIENDS

Muzikale film van Marc-Henri WAJNBERG in kleuren (95 min.). Een productie van de Nederlandse Omroepstichting (N.O.S.) gedraaid in het Nederlands en het Frans. Het verhaal van een saxofonist die vooral optreedt in een cabaret gelegen in de Antwerpse haven. Een geromantiseerde biopic over jazz-muzikant Jack SELS.

Met Philippe AERTS, Charles BERLING, Josse DE PAUW, Dirk ROOFTHOOFD en de Oostendse “ster”-journalist Herman MOERMAN.

Opnames in het Kursaal.

De film kwam helaas enkel in roulatie in filmclubs en op T.V., en werd bekroond op het Filmfestival van Gent met de Joseph Plateauprijs voor de beste vertolking (Josse DE PAUW) en beste regie.

Geboren te Oostende: Knarf (Frank) VAN PELLECOM (1959).

STAND VAN ZAKEN :

MARVIN GAYE

Voor de film “MARVIN : THE STORY VAN MARVIN GAYE”, was mijn bron een perscommuniqué van het productiehuis “David Foster Productions” uit Burbank (Californië). In het communiqué werd zijn naam verkeerdelijk als GhAYE geschreven. Ik was zo onzorgvuldig om deze foutieve schrijfwijze over te nemen. Na ontvangst van mijn mail, verspreidde men een nieuwe persmededeling met de rechtzetting. Ook werd mij meegedeeld dat tot heden in België geen distributeur bereid is gevonden om de film in de zalen te brengen. Wel werd er mij bevestigd dat de T.V.-rechten verkocht zijn aan de V.R.T. Wait and see.

2009 : SEXUAL HEALING (?)

Op mijn herhaalde mails kreeg ik van productiehuisen Attaboy Films & Miracle Mile Films uit L.A. geen reactie. Ook telefonisch was er niemand beschikbaar voor commentaar. Uit de gespecialiseerde filmers kon ik vernemen dat het de verfilming is van de gelijknamige musical geschreven door James GANDOLFI, die ook de hoofdrol voor zijn rekening neemt. De musical dateert uit 2006 en werd in de bijzonderste steden van de V.S.A. opgevoerd. Ook hier heb ik helaas niet kunnen achterhalen of men daadwerkelijk is begonnen met de verfilming.

Ik heb alle catalogi van de Belgische filmdistributeurs nagekeken en de titel is, voorlopig althans, nergens terug te vinden. Evenmin heb ik kunnen achterhalen of er inderdaad opnames in Oostende zullen gebeuren. Afwachten is ook hier de boodschap.

2009 : RAPT

De film is in post-productie. Het is een thriller waarin het hoofdpersonage wordt ontvoerd om losgeld op te strijken. De hoofdrol wordt vertolkt door André MACON, de echtgenoot van Charlotte GAINSBURG (en aldus de schoonzoon van Serge en Jane BIRKIN). Het is een Frans-Belgische coproductie en het staat zo goed als vast dat de film zal worden uitgebracht in ons land.

In principe begint in maart de bioscoopcarrière van de film. Wat België betreft, is er nog geen definitieve datum voor de release.

2009 : MEISJES :

Het aangrijpend verhaal van een 70-jarige vrouw die ooit een bandje heeft ingezongen en vandaag weer op het podium wil staan. Regie : Geoffrey ENTHOVEN, met Jan van LOOVEREN, Marilou HERMANS en Lucas van den Eynde.

Opnames voorzien de loop van de maand januari aan de ingang van de begraafplaats aan de Stuiverstraat, het Zeeheldenplein, de Koningstraat en de Euphrosina Beernaertstraat.

2009 : LE TRESOR

Een komedie van François DUPEYRON met o.a. Alain CHABAT en Mathilde SEIGNER. Op zekere dag ontvangt een echtpaar als geschenk een Bulldog.

In de loop van het verhaal brengen ze een weekend door in Oostende.

Het scenario is van Claude BERRI en ERIC ASSOUS. De film zou geregisseerd worden door Claude BERRI die evenwel op 12 januari ll. overleed. Cineast DUPEYRON neemt het project over.

Opnames voorzien in restaurant Villa Maritza en het Thermae Palacehotel .

2009 : COPACABANA

Franse superproductie met Isabelle HUPPERT, die de rol speelt van een moeder met een probleemdochter. Om eraan te ontsnappen verhuist ze naar Oostende waar ze een immobiliakantoor opent.

De opnames gebeuren ergens tussen maart en mei. Volgens de huidige planning komt de film volgend jaar in de bioscopen. Het is sinds de jaren zeventig geleden dat een wereldvermaarde filmster als Isabelle HUPPERT in onze stad neerstrijkt.

Bij ter perse gaan zijn de locaties die in aanmerking komen, nog niet bekend.

Als het die richting blijft uitgaan, dan is de kans groot dat binnen afzienbare tijd onze stad het "Hollywood" van Europa wordt. Uiteraard de natte droom van elkeen die Oostende genegen is.

ERRATA

- VRIJDAG, VISDAG : ook opnames op het Klein Strand.
- DAS TRIO : ook opnames in de Kleine Weststraat en het Klein Strand.
- CONFITUUR: geen opnames in de verdwenen "Trinkhall", maar wel in de Kleine Weststraat.
- Jacques GHAYE : is de KLEINZOOM van de stichter van de gewezen en vermaarde kledingszaak "West-End" aan de Alf. Pieterslaan en is geen familie van Henri STORCK.
- Zoals hierboven vermeld wordt de naam van Marvin GAYE geschreven zonder de letter "h".

DE FILMSTUDIO VAN KLEPKENS :

Dankzij de inzet van een lokale speurneus is dit mysterie naar alle waarschijnlijkheid opgelost. Ik citeer uit zijn schrijven :

"Wat vast staat is dat na W.O. I, de Brusselaar Charles GUILLAUME, in de Emiel Jacqmainlaan 64 te Brussel een handelszaak had met allerhande cinemabenodigdheden. In dezelfde periode had hij tevens een filiaal in Oostende, meer bepaald in de Langestraat 51 en dit tot september 1923.

Vanaf oktober 1923 verhuist (?) hij zijn zaak naar de Leopoldgalerij 12 (de huidige Ensorgalerij). Het zou kunnen dat dit het adres is van de voormalige cinema "Ultra". Wat ook tot de mogelijkheden behoort is het feit dat beide panden aan elkaar grensden en dat hij gewoon het firma-adres overbracht naar de Leopoldgalerij, terwijl we het steeds over hetzelfde pand hebben.

Zeker is dat hij er een speciaalzaak voor cinema-uitbaters runt en er o.a. filmspoelen, spoelmachines, lichtreclames, cinemazetels, plaktoestellen, enz. verkoopt. Kortom, alles wat men in een bioscoop nodig heeft. Ik kan me inbeelden, indien deze apparatuur zichtbaar opgesteld stond achter een uitstalraam, men de indruk kreeg dat de zaak een filmstudio was. Hoe dan ook, het is niet het soort koopwaar dat in een modale winkel wordt aangeboden.

Daarenboven komt het feit dat de naam KLEPKENS een typische spotnaam is voor een Brusselaar (cfr. het blijspel 'De Familie Klepkens' uit 1907 van August HENDRICKX). Ik beschik over een authentieke catalogus met afbeeldingen van bepaalde artikelen die in zijn zaak verkocht werden. Het uithangbord van de firma was L'Electromagnétique.

Tevens was de heer GUILLAUME sinds 1910 de uitgever van het vakblad van de cinema-exploitanten : 'La Revue Belge du Cinéma', waarin o.a. publiciteit stond voor prenten geproduceerd door belangrijke filmstudio's als Paramount, Fox, Gaumont en vele andere. Hierdoor was hij blijkbaar zeer goed thuis in de professionele sector van het filmbedrijf. Bijgevolg is het best mogelijk dat hij dezelfde promotie in zijn Oostends filiaal voerde en aldus de schijn verwekte dat aldaar een filmstudio was gevestigd."

OOSTENDE FILM OFFICE :

Sinds enige tijd bestaat er in de schoot van het stadsbestuur een speciale dienst die zich uitsluitend inlaat met het promoten van Oostende als locatie voor opnames van films, series, reportages, muziekclips... Naast deze promotie staat die dienst ook in voor allerlei logistieke ondersteuning. Oostende Film Office houdt kantoor in "Toerisme Oostende", Monacoplein 2.

Ik wens hen van harte alle succes toe.

Het hoeft geen betoog dat alle mogelijke info omtrent Film & Oostende zeer dankbaar en blijvend aanvaard wordt op het secretariaat van De Plate of op jnuytten@telenet.be. Afhankelijk van de omvang van de nieuwe materie, volgt er om de zoveel tijd een nieuw addendum.

Zoals reeds vroeger aangekondigd komen uitsluitend prenten bestemd voor een bioscoopcarrière in aanmerking. Het opsommen van alle televisieproducties als documentaires, series, soaps zou ons te ver leiden.

Johannes Wendt

Een Duitse veteraan van de batterij “Salzwedel-Neu” (1940-1944)

door Luc DUPONT

Jaren geleden, om precies te zijn op 21 september 1996, werd ik gevraagd om een Duitse groep in het domein Raversijde te gidsen. Het was een groep oudere personen vergezeld van hun familie. Al snel ondervond ik dat deze plaats door enkele mannen goed gekend was. Het was dan ook voor mij een aangename en interessante verrassing te vernemen dat er in deze groep 3 oorlogsveteranen waren die toen deel uitmaakten van de bemanning van deze Duitse batterij: Hugo Müller, Arwed Clar en Johannes Wendt. Met Hugo Müller en Johannes Wendt had ik na verloop van jaren zéér goede contacten. De enige nu nog levende veteraan van deze batterij is Johannes Wendt, die zelfs nog regelmatig op bezoek komt.

Johannes' dienst in de batterij begon in het voorjaar van 1943. Toen was hij 20 jaar. Nu woont hij aan de stadsrand van Aken. Van zijn oorlogsbelevissen aan onze kust herinnert hij zich de speciale lage witgekalkte huisjes en de vriendelijke bevolking. Elk jaar komt hij eens op bezoek, want voor hem heeft deze plaats een uitzonderlijke betekenis.

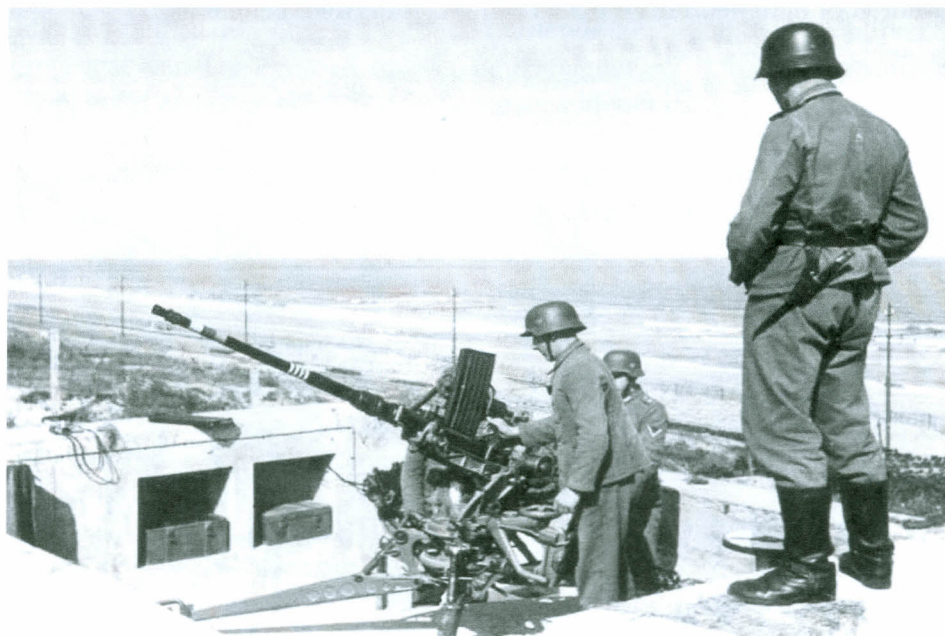
Links: Johannes aan zijn wachtpost bij de ingang

Als gids is het interessant nog levende getuigen te kunnen ontmoeten. Het oorlogsverleden kwam tot leven tijdens een gesprek met Johannes. Daaruit heb ik het volgende genoteerd:

Johannes Wendt werd geboren in Rügenwalde op 27 augustus 1923. Rügenwalde was een klein vissersdorp aan de Oostzee en telde toen 700 inwoners. Zijn geboortedorp was gelegen bij Minde in

Hinterpommern en werd door de Russen totaal verwoest. Na de oorlog werd de Duits-Poolse grens hertekend en dit gebied werd bij Polen geannexeerd. Over zijn dienstjaren bij de Duitse marineartillerie vertelt hij :

“In de batterij waren er 150 militairen: de batterijchef, de officieren, onderofficieren en soldaten. Het dagprogramma werd door een dienstplan geregeld. Dit omvatte: schietoefeningen, het reinigen van de kanonnen, infanteriedienst, het reinigen van de handwapens, opleiding eerste hulp en ook het reinigen van het terrein. Om 6 uur werden wij gewekt. Tot 8 uur hadden wij tijd voor het ontbijt en ook om ons klaar te maken. Van 8 tot 9 uur werden wij bijgeschoold. Om 17 uur werd de dienst afgesloten. Zondag en zaterdagmiddag waren wij vrij van dienst. De tram en het bioscoopbezoek waren gratis. Dan mocht een deel van de bemanning uitgaan maar om 22 uur werd de dag afgesloten met een plechtigheid (Zapfenstreich). In de villa Goffinet was er een secretariaat ingericht (Schreibstube), dit onder de leiding van een Hauptfeldwebel. Daar werd de dagindeling opgemaakt, ook werd er een verlof- regeling uitgewerkt en een wachtplan opgesteld. Ook was er iemand aangesteld die de financiën regelde (Rechnungsführer). Wanneer men wachtdienst had, duurde dit 24 uur, van 12 tot 12 uur. De wachtpost bestond uit 1 onderofficier, 1 vervanger en verder 6 soldaten. Gedurende de dag stond voortdurend iemand naar de zeezijde gericht. ‘s Nachts wandelden enkele duo’s(Doppelposten) door het batterijterrein. Ook was er een officier met wachtdienst en dit voor een hele week. Dat kon een batterijofficier zijn ,maar ook een Feldwebel (onderofficier). Zij hadden enkel controlefuncties. Na de aflossing van de wacht om 12 uur hadden deze mannen vrij tot het slapen gaan. De hoofdbunker (Leitstand) en het afweergeschut (Flakgeschütz) waren dag en nacht bemand. Deze bemanningen maakten ook geen deel uit van de wachtposten.

Duitse militairen bij hun afweergeschut

Volgens het dienstplan waren er op verschillende dagen schietoefeningen met de zware kanonnen. Ieder zwaar kanon werd bediend door 12 man onder leiding van een commandant. Iedereen had een welbepaalde taak. Maar er was ook een beurtrol, zodanig dat iedereen elke taak kende. De 120mm kanonnen waren 360° verdraaibaar, zodat ze konden worden gericht naar de zee maar ook naar het land. Tijdens de maand mei 1944 werden deze kanonnen vervangen door 105 mm duikbootkanonnen. Deze kanonnen kon men slechts verdraaien onder een hoek van 120°. Het beschieten van zee-en landdoelen werd vanuit de hoofdbunker geleid. Na ieder schot werd de richtwaarde veranderd, indien dit nodig was”.

“Iedere militair heeft ook een soldij ontvangen, in Belgisch geld uitbetaald. Het bedrag was afhankelijk van de dienstgraad. Vanaf de graad Obergefreiter werd dan nog een bedrag bijbetaald op een thuisrekening (Heimatkonto). Het gebruik van dit bedrag was voor iedereen vrij. 1 maal per maand kon men zich 50 Reichsmark laten opsturen”.

“Tweemaal per jaar waren wij met verlof. De verlofperiode was toen 16 dagen , 2 reisdagen inbegrepen . Het gebeurde ook dat men verplaatst werd naar andere batterijen. Zo werd tijdens de zomer van 1943 kapiteinluitenant Haase van de batterij Hundius verplaatst naar Noorwegen. Eénmaal per jaar werd er een batterijfeest georganiseerd. Iedereen kreeg enkele flessen bier en enkele glazen alcohol gratis. Er werd gezongen en verteld. Bij een batterijfeest werd er telkens een tijdschrift uitgegeven. Iedereen kreeg een exemplaar. Daarin kwamen de nieuwtjes van het thuisfront in woord en beeld .

Het kerstfeest werd ook niet vergeten. Telkens was er ook een mooie opgezette kerstboom. De batterijchef hield er een toespraak en iedereen dacht aan zijn thuis. Dit was zéér aangenaam. De verhouding met de plaatselijke bevolking was zéér goed.

Samengevat kan ik mij nog het volgende herinneren :

“Eerst werd ik voor een infanterieopleiding naar Aken gestuurd. Vanaf januari 1942 werd ik in Oostende voor de marineartillerie bijgeschoold. Dit was waar zich nu de campus Katho bevindt aan de zeedijk . Daarna kwam ik in de batterij Salzwedel Neu terecht en ongeveer een jaar later in de batterij Salzwedel Alt. Later deed ik ongeveer 3 maanden dienst in de batterij Hundius in Oostende. In het voorjaar van 1943 heb ik het bezoek meegemaakt van admiraal Dönitz in de batterij Salzwedel Neu. Mijn verplaatsing naar het landleger volgde op 26 november 1943. In Pilsen werd ik opgeleid tot radioöperator. Verder werd ik aan het Oostfront ingezet bij een Nachrichtengruppe. Later raakte ik aan het Westfront in de buurt van Aken. Aan het Oostfront werd ik gewond door een granaatsplinter. Ik werd verzorgd in een veldhospitaal nabij Lemberg. Dit was eigenlijk mijn redding, want twee weken later werd mijn eenheid door de Russen uitgeroeid. Nabij Idar-Oberstein werd ik door de Amerikanen krijgsgevangen genomen. Ik was krijgsgevangen van 19 maart 1945 tot 28 mei 1946. Op 16 april 1945 werd ik in Cherbourg ingescheept naar Amerika . Daar moest ik werken in de staat Michigan bij de post en ook de interieurs van huizen schilderen. Op 28mei 1946 werd ik teruggestuurd naar Frankrijk en mocht ik naar huis terugkeren. Tijdens mijn militaire dienst heb ik de volgende bevorderingen bekomen: Gefreiter op 1 augustus 1942 en Obergefreiter op 1 augustus 1943.

Johannes op bezoek in 2008

HET VOORSPEL TOT HET BELEG VAN OOSTENDE :

Politieke en militaire rol en betekenis van Oostende tijdens de 2^e helft van de 16^e eeuw (deel 1)

door Roger JANSOONE

INLEIDING

Over het memorabel beleg van Oostende is er reeds heel wat (al dan niet elektronische) inkt gevloeid, zij het dan in een plotse opwelling van een flink aantal monografieën, studies en spreekbeurten van uiteenlopende aard, en dit naar aanleiding van het herdenkingsjaar 2004 “Beleg van Oostende 1604-2004”. Want voordien was dit beleg gedurende vier eeuwen min of meer in de historische vergeethoek geraakt, zodat hierover weinig of niets werd gepubliceerd, met als enige en eenzame uitschieter het merkwaardig werk van E. Vlietinck “Het oude Oostende en zijn driejarige belegering” (gepubliceerd te Oostende in 1897, met een anastatische herdruk – dank zij het V.V.F. in 1975).

Doch over het vrij langdurig “voorspel” tot dit aanslepend “orgasme” van geweld en massale vernietiging is er nog aanzienlijk minder gepubliceerd, tenzij hier en daar in de rand van historische studies over de tweede helft van de 16e eeuw in de Nederlanden, met weerom als enige uitschieter diezelfde E. Vlietinck met zijn bijdragen in “Handelingen van het Historisch Genootschap” in 1898 (“La ville d’Ostende, fut-elle remise en gage à la Reine d’Angleterre par les Provinces-Unies ?”) en in de “Bulletin de la Commission Royale d’Histoire” in 1901 (“Documents inédits concernant l’occupation de la ville d’Ostende par les troupes des Provinces Unies et de la Reine d’Angleterre, 1584-1604”).

Het lijkt dus nuttig en interessant te zijn ook eens wat meer aandacht te besteden aan dit voorspel, al was het maar omdat het beleg zelf niet zo maar uit de lucht is gevallen doch het bloedig en gewelddadig eindpunt was van een beroerde periode die hieraan voorafging. Ten behoeve van alle belangstellenden, in en buiten Oostende, wordt hierbij een poging gedaan om nu eens alles duidelijk op een rijtje te zetten, het verhaal van een minder bekende episode uit de vaak zeer woelige geschiedenis van Oostende. Deze turbulente episode is trouwens een scharnierperiode geweest in de geschiedenis van de Nederlanden, met daarin Oostende als één van de hoofdacteurs. Reden te meer dus om dit eens wat meer in de verf te zetten, en meer bepaald en niet toevallig in het ledenblad van “De Plate”.

EEN NIEUWE VORM VAN OORLOGVOERING

Voor een goed begrip van de toenmalige toestand in het algemeen en van het globaal historisch kader moet hier vooreerst gewezen worden op een fenomeen waaraan tot dusver nog niet veel aandacht is besteed, namelijk de militair/technologische omwenteling in de 16^e eeuw, waardoor oorlogvoering niet alleen totaal anders werd maar vooral ook veel duurder. In dit verband is het van belang omdat Oostende in de 2^e helft van de 16^e eeuw niet zozeer een economische rol heeft gespeeld (gaandeweg zelfs vrijwel onbeduidend), maar veeleer en allengs zelfs overwegend een militaire rol, met daaraan verbonden uiteraard een grote politieke rol en betekenis als vooruitgeschoven zuidelijk bastion van de Nederlandse Staten-Generaal in de zuidelijke (Spaanse) Nederlanden. Deze scharnierperiode werd immers in militair opzicht het strijdtoneel waarin buskruit, vuurwapens, kanonnen, forten, vestingen en garnizoenen van doorslaggevend belang werden, evenals nieuwe vormen van tactiek en strategie.

Bij het beleg van Constantinopel door de Turken in 1453 was reeds gebleken dat de kennis en het doeltreffend gebruik van vuurwapens de aloude manier van oorlogvoering zou wegdringen.

Overigens had de slag bij Crécy in 1346 (tijdens de Honderdjarige Oorlog tussen Frankrijk en Engeland) de “primeur” van het aanwenden van het kanon in Europa, met name de “bombarde”, een nogal primitief geval (met stenen projectielen) dat vooral bedoeld was om schrik en verwarring te zaaien in de gelederen van de aanstormende tegenstander. Het ging hier eigenlijk (net zoals in zoveel andere zaken) om een Chinese innovatie, begonnen met de uitvinding van het buskruit en leidend tot het inschakelen in China (reeds in de 13^e eeuw!) van een geschut in de vorm van een liggende vaas. In een Engels manuscript uit 1326 staat voor het eerst een dergelijk, nog vrij primitief Chinees “kanon” afgebeeld. Wapensmeden in Europa (o.a. in het prinsbisdom Luik) inspireerden zich hierop en vervaardigden al vrij vlug een eigen type, langer en uit één stuk gegoten in brons (soms ook gemaakt uit diverse lagen ijzer omspannen met hoepels). Bij veelvuldig gebruik kon het wel eens gebeuren dat een dergelijk kanon met een hevige knal uiteensprong, zij het dan met minder kans bij een bronzen exemplaar. Er ontwikkelden zich al vlug twee soorten: enerzijds zwaar belegeringsgeschut (om een bres te slaan in de muur van een belegerde stad of vesting) en anderzijds veldgeschut (kleinere en lichtere kanonnen gericht tegen voetvolk en ruitery). Een belangrijke verbetering (naast enkele andere) was het invoeren, in de 16^e eeuw, van een verrijdbaar onderstel.

Het hoeft geen betoog dat dit voor keizers en koningen een zeer dure zaak werd, des te meer daar de keerzijde van de medaille erin bestond dat zij niet alleen over die nieuwe aanvalswapens dienden te beschikken ... maar dat zij ook dringend moesten uitzien naar nieuwe verdedigingsmiddelen tegen die aanvalswapens, wat zich dan hoofdzakelijk vertaalde in het bouwen van een nieuwe vorm van vestingen en verschansingen ter vervanging van de middeleeuwse kastelen en burchten die geen bescherming meer boden tegen al dat buskruitgeweld. In dit verband was de artillerietoren een merkwaardige uitvinding : een ronde toren met zeer dikke muren en voorzien van geschut dat aanvallers vanuit een zeer geschikte positie onder vuur kon nemen. Meteen werd dit alzo de glorie tijd van militaire ingenieurs en architecten, een tot dusver vrijwel onbestaand beroep.

De grote impuls tot die militaire architectuur kwam uit Italië via de “trace italienne”, gekenmerkt door de “polygoon”, de veelhoekige vorm van de vesting, met schietgaten die elkaar vanuit de opeenvolgende zijmuren afschermden in een gemeenschappelijke invalshoek zodat het voor een aanvaller onmogelijk werd om ongedeed de muren te benaderen. Bovendien werd doorgaans omheen de vesting nog een eerste-lijn-verdediging aangebracht bestaande uit aarden wallen en schansen, met de bedoeling de aanvaller te laten terechtkomen in een moordend kruisvuur. Het gevolg van een en ander was dat bij een belegering een beroep moest worden gedaan op belegeringsexperten, gespecialiseerd in het ontwerpen van een netwerk van loopgraven en stellingen omheen de belegerde stad of vesting, waarbij dan met vallen en opstaan een zwakke plek moest gezocht worden in de verdediging van de tegenstander. Of met andere woorden: een moeizaam, kostelijk en aanslepend gedoe, met aan beide kanten vaak veel doden en gekwetsten, en meestal ook veel slachtoffers van ziekten, ongemakken en ontbering bij een aanslepende belegering.

Oostende was al vrij vlug een goed voorbeeld van deze militaire innovatie, met de nadruk op “vlug” ... want het kon niet vlug genoeg gebeuren omdat de nieuwe vesting onvermijdelijk al snel de “vuurdoop” zou krijgen! Want tijdens de godsdienstoorlogen van de 16^e eeuw kreeg Oostende een opmerkelijke militaire betekenis als de meest vooruitgeschoven egestelling van de Nederlandse Staten-Generaal in de zuidelijke Nederlanden. In 1580 werd Oostende door Willem van Oranje omgebouwd tot een vrijwel oninneembaar bolwerk, waarin ook de haveninfrastructuur zeer doeltreffend werd opgenomen. De werken waren nog niet helemaal voltooid wanneer de Spaanse landvoogd Farnese de stad reeds kwam belegeren, doch zonder resultaat. Oostende bleef vervolgens nog ruim 20 jaar, en dus nog lang na de val van Antwerpen in 1585, een doorn in het oog van Spanje en van de contrareformatie.

KAART VAN VLAANDEREN, CHRISTOFFEL PLANTIJN, ANTWERPEN, 1582

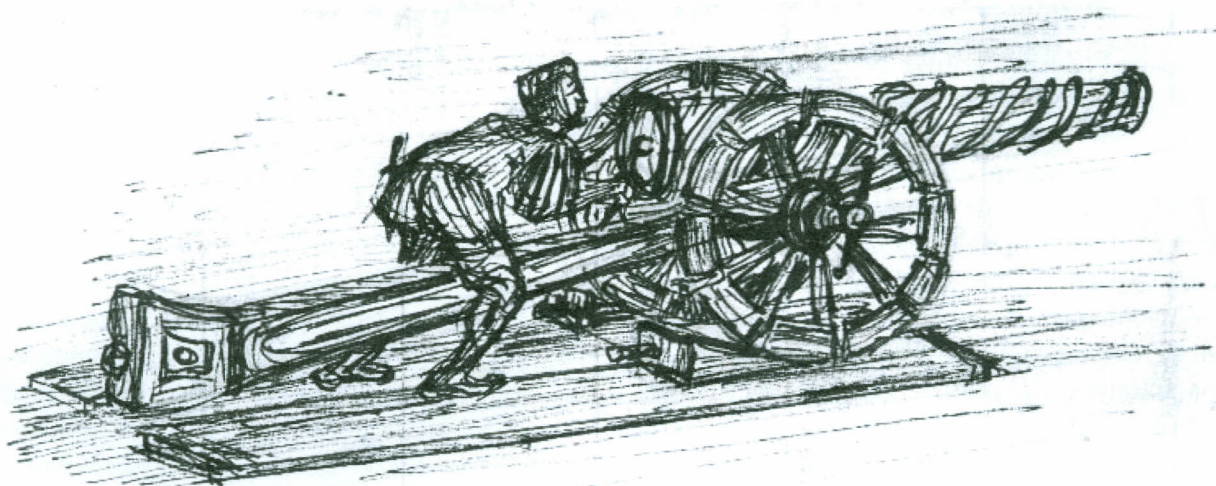
Wanneer we het hebben over vuurwapens, mag uiteraard het handvuurwapen niet onvermeld blijven, dat insgelijks een hele evolutie onderging, eerst de haakbus, vervolgens het musket en tenslotte (vanaf 1550) het musket met radslot (een soort van aansteker) en het musket met snaphaanslot (een vuursteen). Tegen laatstgenoemde vuurwapens was het klassieke metalen harnas niet meer bestand, en dit reeds van op een afstand van 200 meter, voor die tijd een indrukwekkende afstand! En bij de ruitserij werd het pistool het belangrijkste wapen, zeker bij een aanval tegen voetvolk, waarbij de ruiters de tactiek van de “caracole” gebruikten. Al bij al dus een gouden tijd voor de wapensmeden, die de vraag nauwelijks konden bijhouden!

Tevens begonnen de vorsten af te stappen van het traditionele feodale leger uit de Middeleeuwen, gebaseerd op het tijdelijk en occasioneel samenbrengen van feodale heren, elk met hun eigen achterban van opgetrommelde gelegenheidssoldaten. In hun plaats kwamen huurlingen, aangevoerd door “condottieri” (dit fenomeen vond immers zijn oorsprong in Italië), die hun diensten kwamen aanbieden aan de meestbiedende. Zij waren niet gemotiveerd, tenzij voor soldij en buit, en als de soldij soms te lang uitbleef, was muitserij en plundering (cfr de “Spaanse furie” in Antwerpen) of overlopen naar de vijand voor hen geen bezwaar. Hoe dan ook, dit in dienst houden van huurlingenlegers betekende voor de financieel reeds sterk belaagde vorsten nog een bijkomend kostenplaatje naast al die andere kosten van militaire aard. Maar hieraan viel niet te ontsnappen : zelfs iemand zoals Willem van Oranje die zelf geen vorst was maar een ideologische en politieke strijd voerde tegen de koning van Spanje, zag zich ertoe verplicht een groot aantal huurlingen (“Landsknechten”) in dienst te nemen want met zijn eigen aanhang van anti-paapse en anti-Spaanse rebellen was de strijd tegen het geoefend en ervaren Spaanse leger zo goed als uitzichtloos. Sommige (meestal arme) gewesten in Europa (vooral Zwitserland en verscheidene Duitse “Länder”) zagen zelfs een belangrijke bron van inkomsten in het leveren van deze “uitzendkrachten” ... en meteen ook een hulpmiddel voor het wegwerken van een plaatselijk niet te bezigen bevolkingsoverschot.

Een andere extra-kost qua militair personeel was ook de noodzaak om garnizoenen te legeren in vestingen, forten en vestingsteden (zoals Oostende), met daaraan verbonden de noodzaak van het in stand houden van aanvoerlijnen, soms over zee (zoals in het geval van Oostende) of soms doorheen vijandelijk gebied. Omdat dit materieel en financieel niet altijd continu mogelijk was, betekende dit in de praktijk dat die garnizoenen af en toe aangewezen waren op een zekere vorm van "zelfvoorziening", d.i. rooftochten en plundering in de onmiddellijke en soms verre omgeving. Wanneer dit gebeurde "behind enemy lines", d.i. in vijandelijk gebied (zoals weerom wat betreft Oostende), dan leverde dit onrechtstreeks wel een bijkomend militair en politiek voordeel op door economische en financiële ontreddering teweeg te brengen in het kamp van de tegenstander (wat men nu "economische oorlogvoering" zou kunnen noemen). Tevens bemoeilijkte dit in die gebieden het innen van belastingen (men kan immers een kei het vel niet afstropen!) ... terwijl vorsten en overheden in toenemende mate afhankelijk werden van een goed draaiende fiscaliteit.

DE GODSDIENSTOORLOGEN IN DE 16^e EEUW

De term "godsdienstoorlogen" geeft kennelijk een verkeerde indruk van wat er in werkelijkheid in die zeer woelige periode gebeurd is. Weliswaar was er in brede kringen, zowel rijk als arm, heel wat ongenoegen over allerlei wantoestanden in de katholieke kerk. Het was dan ook niet verbazingwekkend dat zowat overal in Europa "hervormers" opdoken die dat allemaal aanklaagden en hierbij grif gehoor vonden. Wellicht nog meer verbazingwekkend was het feit dat de hoogste kerkinstanties het gevaar hiervan niet of niet tijdig inzagen ... en zich beperkten tot het genadeloos vervolgen van die "ketters" en hun aanhangers. In veel gevallen waren die prelaten tegelijkertijd ook wereldlijke vorsten (of sterk ermee verbonden) en dat verklaart allicht hun reactionaire en behoudsgezinde houding.

VELDBESCHUT 1550

Maar die hervormingsgezinde stroming (nadien de "reformatie" genoemd) was reeds van bij het begin niet alleen een kwestie van godsdienst en theologie. Dat was al in een vroeg stadium zeer duidelijk bij de opstand van de Duitse boeren tussen 1524 en 1526, een gewapende en verbitterde strijd tegen de kerk maar ook tegen de adel, een strijd tegen uitbuiting en onrecht, ... dit alles in de naam van God en met bijbelse leuzen en gezangen (voor het eerst werd een godsdienstig lied, doorgaans een psalm, tevens een strijdlid). Het volledig "establishment", dat zich bedreigd voelde, keerde zich tegen de boeren, met inbegrip van Luther ... die nochtans in zekere zin als de

“aanstoker” tot deze opstand mocht beschouwd worden. De boerenopstand werd krachtdadig onderdrukt, maar de “sociale factor” zou voortaan in de kerkgeschiedenis een voortdurend twistpunt blijven in de verhouding tussen sociaal bewogen gelovigen en de kerkelijke hiërarchie (cfr bij ons het geval Daens en later ook nog de “Bevrijdingstheologie” in Latijns Amerika).

Maar niet alleen de boeren doch ook een deel van de Duitse adel was intussen hervormingsgezind (of “protestant”) geworden, weermom ook al niet om louter godsdienstige redenen. Zij stichtten hiertoe in 1531 (dus reeds kort na het neerslaan van de boerenopstand) het “Schmalkaldisch Verbond”, dat duidelijk gericht was tegen de katholieke keizer Karel (en “katholiek” betekende in casu dat hij, om politieke redenen, in zijn Rijk geen andere godsdienst wou aanvaarden dan de katholieke). Keizer Karel versloeg de opstandige Duitse vorsten in 1547 bij Mühlberg (pas in dat jaar omdat hij voordien de handen vol had in zijn strijd tegen Frankrijk en tegen de Turken). Maar dit was slechts een Pyrrusoverwinning, want de kwaal zat intussen reeds veel te diep. Ingevolge die patstelling ontstond in 1555 de “godsdienstvrede van Augsburg”, op basis van het principe “cuius regio eius religio”, d.i. het ontstaan van een “officiële” godsdienst zoals voorgeschreven door iedere vorst op zijn eigen grondgebied.

De volgende fase in die godsdienstoorlogen speelde zich af in Frankrijk, na de dood van koning Hendrik II in 1559. In de machtsstrijd om de troonopvolging was godsdienst hier insgelijks van ondergeschikt belang, tenzij als probaat middel om katholieken en protestanten tegen elkaar in het harnas te jagen. In dit aanslepend conflict was de meest beruchte moordpartij de Sint-Bartholomeusnacht in Parijs op 24 augustus 1572, ook wel “les noces de sang” genoemd (de “bloedbruiloft”), een eeuwige smet in de geschiedenis van Frankrijk, een lafhartige en weerzinwekkende nachtelijke afslachting van een groot aantal vooraanstaande Hugenoten die naar Parijs waren gelokt voor een bruiloftsfeest. Na 30 jaar bloedig geharrewar eindigde deze patstelling in 1589 met de troonsbestijging van Hendrik IV van Navarra, een protestant “bekeerd” tot het katholiek geloof (“Paris vaut bien une messe!”), vervolgens uitlopend in het Edict van Nantes van 1598, waarbij aan de Franse protestanten het recht werd gewaarborgd om hun eigen godsdienst te belijden, een recht dat hun vervolgens door Lodewijk XIV, de “Zonnekoning”, weer zou worden ontnomen.

Kort na Frankrijk komen wij in de volgende fase terecht van de godsdienstoorlogen, namelijk in de Spaanse Nederlanden. Dit begon met de “Beeldenstorm” in 1566, niet toevallig in de Westhoek waar een pre-industrieel proletariaat in toenemende verpaupering graag gehoor gaf aan de opruiende toespraken van calvinistische “hageprekers”. De reactie vanuit Madrid was kordaat maar onverstandig (zoals trouwens overal elders in die tijd). Koning Filips II, zoon en opvolger van keizer Karel, zond de alom gevreesde hertog van Alva naar de Nederlanden voor het herstellen van rust en orde. Deze held van de slag bij Mühlberg was een zeer bekwame legeraanvoerder maar volstrekt geen diplomaat noch administrator. Met zijn repressieve rechtbank (de “Bloedraad”) en met het invoeren van een bijkomende belasting (de “Tiende Penning”) bereikte hij uiteraard geen pacificatie maar precies het tegenovergesteld effect. Aldus werd het “Wonderjaar 1566” het begin van de Tachtigjarige Oorlog tussen Spanje en de afgescheurde noordelijke provincies, met tijdelijk ook uitlopers in de zuidelijke Nederlanden via calvinistische bolwerken in Antwerpen, Gent, Aalst en Oostende, aangevuld met “Bosgeuzen” (waarvan thans nog een laatste restant in Sint-Maria-Horebeke) en met “Watergeuzen” (vooral bekend wegens de inname van Den Briel). Tot de vrede van Munster in 1648 zouden de Nederlanden (en vooral Vlaanderen) het strijdtoneel blijven van de eindeloze worsteling tussen twee totaal tegengestelde ideologische, politieke en religieuze opvattingen, met gevolgen tot op vandaag. In dit alles omvattend conflict heeft Oostende gedurende verschillende decennia een belangrijke militaire en politieke rol gespeeld.

(wordt vervolgd)

OPENINGSDATA MUSEUM IN 2009

- Elke zaterdag.
- Van 20 december 2008 t/m 04 januari 2009 (gesloten 23 en 25 december 2008 en 01 januari 2009).
- Van 21 februari t/m 01 maart (gesloten 24 februari).
- Van 04 april t/m 19 april (gesloten 07 april en 14 april).
- Van 21 mei t/m 24 mei.
- Van 13 juni t/m 13 september (gesloten elke dinsdag).
- Van 31 oktober t/m 08 november (gesloten 03 november).
- Van 19 december t/m 03 januari 2010 (gesloten 22, 25 en 29 december en 01 januari 2010).

Telkens van 10u tot 12u en van 14u tot 17u

JJK SERVICES

COMPUTER & PRINTSERVICE

Enkel op afspraak

KNOCKAERT Jules

Leembergstraat 11 - 8377 ZUIENKERKE

Tel. & Fax 050/683.081 - GSM 0476/865.901

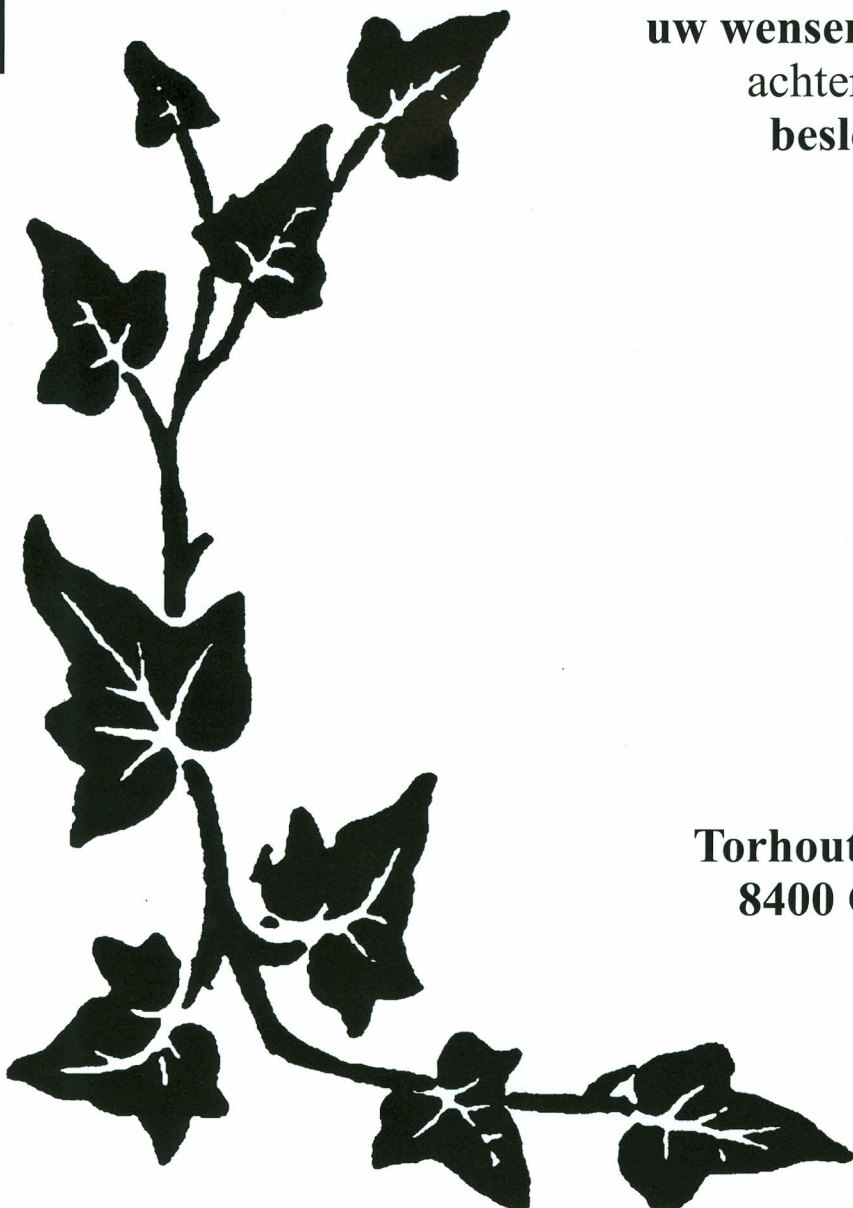
www.jk-services.be

E-mail : jk.services@telenet.be

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059/80.15.53